

Linie die Systematisierung, was aber zur Vernachlässigung wichtiger Einzelheiten geführt hat und eine Erstarrung der Forschung zur Folge hatte. Das Augenmerk der Forscher war nur auf die mundartlichen Besonderheiten gerichtet, Kuriositäten können uns jedoch noch keinen Einblick in das Wesen einer Mundart als den Ausdruck einer bestimmten Volkart gewähren. Diese und andere Mängel der ungarischen Mundartenforschung können nach Verfasser nur durch eine andere Einstellung der Forschung behoben werden: die Sprache einer kleineren oder grösseren Volksgruppe solle nämlich in ihrer Ganzheit untersucht und dargestellt werden. Die Sprache der Mundartensprecher, hat aber in ihrer Gesamtheit auch besondere Eigenheiten im Vergleich mit der Schrift- und Umgangssprache der Gebildeten; ihre Erforschung ist die Aufgabe der volkskundlichen Volkssprachforschung. Hierher gehöre vor allem die Erforschung der produktiven und der receptiven (d. h. nur verstandenen) Sprachformen, innerhalb der ersteren müssen auch noch die üblichen und die gelegentlichen Sprachformen unterschieden werden. Hierher gehöre weiter die Erforschung der Unterschiede im Sprachgebrauch der Altersklassen und die des Einflusses der Sprache der Oberschicht.

A népi észjárás — kelmenevekben

A röghöz nőtt paraszt szemlélete, tárgyakat megnevező ösztöne elüt a kultüremberétől. Ne keressünk nála elvont hasonlatokat, körülményes logikai gondolkodást a névadásoknál sem. Ha eddig ismeretlen anyag, szerszám kerül kezébe, a maga egyszerű világából emel ki egy nevet, mely valamiképp egyezik az új dologgal külsőben vagy a használat módjában s azonosítja vele az új darabot.

Maradjunk a ruházat anyagánál. A változó parasztdivat hozza a legtöbb új hatást, itt találunk a népi észjárásra jellemző sok apróságot is.

Természetesen francia vagy egyéb elnevezéseket hiába keressünk. A parasztasszony meglát a „zsidó“-nál egy új kelmét s hirtelen, tréfás asszociációval megnevezi, legtöbbször jellemző tulajdonságát emelve ki.

Igy született meg a *súdár* név is, mellyel a lüstert tisztelik Kalocsán. Tudvalevő, hogy a *lósúdár* a ló szőre. Ez az anyag keménységénél és merevségénél fogva könnyen kelthette a parasztasszonyban a tréfás hasonlóságot, hogy valami paripa farkából szótték. Rajta is maradt a *súdár* mindörökre.

A *mocskos-selöm* mintájának köszönheti nevét. Brokát ez, elmosódott, egymásbaolvadó csokrokkal. Távolról azt a benyomást kelti, mintha valaki a még nedves virágokat összemocskolta volna. De bezzeg *picösködhetik* egy ilyen szoknyában a mőnyecske!

A *vakond* fényes, fekete szőrével való hasonlóságtól kapta

nevét az öregek kedvelt *ducijának* anyaga, a *pucok-selöm*. Nehéz, fekete atlasz ez, ma már csak néhány anyókán meg az ócskásnál látni, nem divat többé.

Hasonló sorsra jutott a *marcaling-selöm* is, egy virágos, nehéz tafota fajta, csak a távolabbi pusztákról kerül elő egy-egy öregszületől hátrahagyott darab.

A *csicsó-selmőknek* nagy rokonsága van. Nem kelme-fajta ez, hanem mintája után kapta nevét. Kalocsavidéken *csicsó* minden, ami díszes. Így a különböző szövésű, agyondíszített, rézsás anyagok is mind azok. Lehet az ilyen szoknya *ribazód* vagy *permetkék* falu (alapú) is, csak a cifra nagy virágok fontosak benne.

Lángoló piros színétől kapta nevét a *mönyecskebársony*. Nehéz, vörös, metszett anyag, amibe hajdan az új asszonyt öltöztették a *mönyecsketáncra*, hogy a szoknyája is olyan színű legyen, mint arca a pironkodástól.

Bezzeg az új műselyem-kelmék már hitványabbak.

A *döglött-selmöt* (mülamé) *viziklinek* csak elhordogatják, de *gyöngyös-fityulának* nem a legjobb, mindjárt *latyfadt* lesz (összeszik).

A Bemberg-gyártmányú műselymek újabban a *rádió-selöm* névre hallgatnak. A kultúrának ez a két vívmánya körülbelül egyszerre került le a néphez s valami tréfás képzettársítás folytán kapcsolták össze őket. No de ebben *cincárkodni* (kellelni magát) nem is igen lehet. Módos leány legfeljebb köznap veszi fel vagy hetipiacra hordja, amely szintén egy öltözködési alkalom.

Ime néhány kiragadott példa, hogy mennyire más, a mienkéntől eltérő a nép észjárása, mely napról-napra újabb elnevezéseket termel.

Úrféle csak néha találkozik vele.

*

picösködni = cifrázkodni.

duci = régies, derékon alul érő, beszabott selyemkabát, gazdag szőrme- és gyöngydíszsel.

vizikli = bő, öv nélküli blúz fajta.

ribazód = sárgászöld.

Eckert Irma.

Őszi jelesnapjaink

Az őszi gazdasági évnegyed szeptemberrel veszi kezdetét s Márton napjára ér véget. A természet lassankint beszünteti munkáját: *Mihály* után (szept. 29.) még ha harapófogóval húznák, sem nő a fű tovább,¹ — a halak a víz fenekére húzódnak,² — *Leodegár* napján (okt. 2.) megkezdődik a lombhullás,³ — *Terézia* (okt. 15.) a szüret végső határideje,⁴ — *Gál* napján (okt.